

"Жити треба з захопленням"

До 110-ї річниці від дня народження С.П. Корольова

Колектив
довідково-інформаційного фонду експертизи
ДП «Український інститут
інтелектуальної власності»

12 січня відзначалося 110-річчя від дня народження С.П. Корольова. З його іменем пов'язані епохальні події людської цивілізації: запуск першого штучного супутника Землі та політ першого космонавта планети Земля в космос!

Увесь світ знав його просто як Головного конструктора. Лише високе керівництво, підлеглі, колеги та ті, кого він відправляв у космічні польоти, знали, що за всіма космічними досягненнями стоїть Сергій Корольов. Усі інші дізналися про це вже після його смерті. Щоразу, підписуючи статтю про радянську космонавтику для "Правди" обраним владою псевдонімом (К. Сергеев), він зупинявся й говорив: "Наступного разу тут з'явиться моє справжнє ім'я". Воно з'явилося. Але він цього вже не побачив, бо це був некролог... Тільки в день смерті світові оголосили справжнє ім'я Корольова.

За його життя й після його смерті за радянської доби з біографії Головного конструктора, звичайно ж, викреслили всі компрометуючі факти, аби вона була блискучою, аби Сергій Корольов поставав перед народом винятково як геніальний учений, вірний син партії, який не був судимим і помер, здійснивши великий подвиг заради держави та людства. А яким же був Корольов насправді і як ішов він до тих визначних досягнень, якими ми пишаємося?

Кожна людина в дитинстві чи юності мріяла... Мріяла про щось хороше, творче, хотіла зробити щось неймовірне. А як вам мрія будувати міжпланетні кораблі, які літатимуть космічним простором і доставлятимуть людей на інші планети? Сміливо, чи не так? Але ж це була мрія Сергія Корольова. Він ішов до неї, незважаючи на життєві труднощі, незважаючи на злети й падіння. Який характер треба мати, якою треба бути Людиною, щоб зуміти згуртувати навколо себе величезну команду людей, організувати роботу, зуміти підняти в космос багатотонний космічний корабель?!

Життя вченого тісно пов'язане з Україною. 12 січня 1907 р. в Житомирі народився Сергій Корольов, космічний геній (жінки говорили "космічний Дон Жуан") у сім'ї вчителя російської мови Павла Корольова. Потім жив у Києві, Ніжині, Одесі. Загалом третина життя вченого

минула на українській землі й лишила в його серці теплі спогади, любов до української мови та пісні. Небом Сергій почав марити в шість років, коли над Ніжином виконував фігури складного пілотажу, а потім приземлився на Базарній площі льотчик Уточкін. Становлення Корольова як геніального конструктора розпочалося з раннього дитинства. В Одесі він ще хлопчиком пробрався на базу гідролітаків і прикипів до них серцем, і це, безсумнівно, визначило його подальше життя. У вересні 1917-го хлопчик пішов до першого класу Третньої одеської гімназії, але через вуличні бої гімназію закрили. Довелося продовжувати навчання вдома.

В Одесі Сергій уперше закохався. Її звали Ксенія Вінцентіні, або Ляля. Вони були однолітками. Корольов і на руках навколо неї ходив, і під баржею пропливав, навіть виконав стійку на руках на даху міського моргу. Нарешті Ляля дозволила себе поцілувати.

Перед тим як поїхати складати іспити до Київської Політехніки, Сергій посватався. Ксенія відповіла, що не погодиться на пропозицію, доки не буде самостійно заробляти. Восени 1924-го Корольов став студентом. Брав участь у роботі студентського планерського гуртка й гуртка з вивчення та освоєння космічного простору при Асоціації інженерів і техніків. 1925-го здійснив самостійні польоти на побудованому за його участю планері "КП-3 учбовий". У 1926 р. авіаційне відділення в інституті закрили, тому Сергій перевівся до Московського вищого технічного училища, одночасно закінчив Московську авіаційну школу льотчиків-планеристів та пілотів-парителів.

Сімнадцятирічним Корольов розробив проект літального апарата оригінальної конструкції – "безмоторний літак К-5". А під час навчання в Москві спроектував планери "Коктебель", "Червона Зірка" та легкий літак СК-4, призначений для досягнення рекордної дальності польоту. Усе це виявляло неабиякі здібності молодого авіаконструктора. Проте самого його найбільше вабила захмарна далечінь – космічні польоти, польоти в стратосферу. І ця мрія не давала спокою вченому, спонукала його втілювати в життя найсміливіші задуми...

З того часу в Україні Сергій Корольов більше не проживав. Але саме тут він визначив свій шлях, якому слідував усе своє життя. Його подальша біографія була точним відображенням радянської епохи, у якій він пізнав і тріумфи, і трагедії.

1930-го Корольов закінчив МВТУ, залишився в столиці СРСР, а Ляля — Харківський медичний і за розподілом поїхала працювати на Донбас. Сергій удруге запропонував Ксенії одружитися, вона знов відмовила, бо три роки їм доведеться жити в різних містах. Корольов домовився з керівництвом лікарні, і Лялю відпустили достроково, 1931-го Сергій і Ксенія одружилися. 11 квітня 1935 р. у Корольова народилася дочка Наталія.

Але невблаганно наближався трагічний 1938 рік. Не оминули репресії, на жаль, і життя Сергія Корольова. Болюче обпалили його душу, на все життя лишивши тавро — тавро в'язня. Розлучили на довгі роки із сім'єю — дружиною, матір'ю, маленькою донькою.

1937 року пройшла чистка серед командного складу Червоної Армії. Серед інших було заарештовано й маршала Тухачевського, який відповідав за розробку нової військової техніки. Зв'язок з Тухачевським, який схвалив ракетну програму Корольова, виявився для останнього фатальним. Його заарештували 27 червня 1938 року.

Проти ночі на 28 червня 1938 р. відбувся 15-хвилинний суд, на якому Корольову оголосили вирок — ув'язнення на 10 років. Після знущань у пересильних в'язницях Корольова етапом відправили на Колиму, де він тачкою возив золотоносний пісок на промивну драгу. Тільки після того, як на Колимі Сергій Павлович втратив усі зуби й "заробив" безліч хвороб, за клопотанням колишніх колег та матері його перевели в беріївську "шарашку", де в'язнями сталінського режиму були найвидатніші вчені та інженери. Мив золото на Колимі. Через п'ять років у концтаборі отримали вказівку — відправити на Велику землю в'язня Корольова. Шарашкам Берії терміново знадобилися ракетники. Подолавши з великими труднощами 380-кілометровий шлях, Корольов дістався до магаданського порту. Та на пароплав, який відходив "на материк", він не встиг. Це запізнення його й урятувало.

Згодом стало відомо, що судно затонуло і жоден пасажир не врятувався. Наступного пароплава довелося чекати шість місяців.

Лише за п'ять місяців до запуску першого штучного супутника Землі військова колегія Верховного суду СРСР 25 квітня 1957 року скасувала справу стосовно С.П. Корольова "за відсутністю злочину".

Попереду були роки тріумфу: перший штучний супутник Землі, перший політ людини на космічному кораблі, перший вихід у відкритий космос. Але людського визнання й всенародного шанування за життя Корольову не судилося отримати. Для широкого загалу він значився як "професор К. Сергєєв".

Уперше під керівництвом Сергія Корольова в космос полетіли собаки Білка та Стрілка. А 12 квітня 1961 року вперше у світі був здійснений політ людини в космос. Юрій Гагарін став світовою знаменитістю. Полетівши в космос старшим лейтенантом, Гагарін приземлився вже майором. Політ Юрія Гагаріна тривав 109 хвилин. При цьому Сергій Павлович Корольов постійно залишався в тіні. До кінця життя його ім'я було суворо засекречене.

Радянський Союз багато в чому завдяки генію Сергія Павловича Корольова, його блискучої інженерної інтуїції в 60-і роки ХХ століття став світовим лідером у ракетній галузі.

"Не зупиняючись, уперед!" — такий девіз супроводжував Сергія Корольова по життю. Учений постійно розвивався й працював над собою, розширюючи межі своїх знань. Головний конструктор сам залишався «вічним студентом»: навчався на філософському факультеті вечірнього університету марксизму-ленінізму, відвідував у столичних інститутах на вибір різні

лекції відомих вчених. Окрім цього, він мав чудову пам'ять, читав напам'ять уривки з «Війна і мир», вірші Лермонтова, Шевченка, Твардовського.

Сергій Павлович Корольов, двічі Герой, академік, лауреат різноманітних премій, після звільнення та реабілітації, усе життя страждав від своєї "невидимості", невідомості і, незважаючи на звільнення з тюрми, несвободи. Розповідають, що, відправляючи у політ космонавтів, Корольов обнімав кожного й говорив: "Ти вже пробач мені раптом що – я людина підневільна".

Помер Сергій Корольов у 1966 році. Офіційні джерела стверджували, що він пішов з життя в розквіті творчих сил, переповнений новими задумами. Так, задуми були. Але сили... Табори, нелюдське перевантаження, інтриги, протистояння, постійні стреси – усе це безповоротно підірвало здоров'я велета людського духу.

Заходи з нагоди 110-ї річниці від дня народження видатного конструктора ракетно-космічної техніки відбулися в Національному технічному університеті України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського". До Києва з цієї нагоди приїхали донька Сергія Павловича — Наталія Корольова – та його внук Сергій. Відбувся круглий стіл з нагоди ювілею Головного конструктора. Наталія Корольова поділилася з присутніми особистими спогадами про батька та про епізоди життя, які не зовсім відомі навіть дослідникам та історикам. А ще подарувала Політехнічному музею свою нову книгу про видатного конструктора "Жить надо с увлечением" (у назві – улюблена думка Сергія Павловича), видану до його 110-ліття російською та англійською мовами.

Ім'я одного з найвизначніших своїх вихованців в університеті дуже шанують. Меморіальна дошка з його профілем зустрічає абітурієнтів, студентів та викладачів біля входу до першого корпусу КПІ ім. Ігоря Сікорського. На другому поверсі — меморіальна аудиторія імені Сергія Корольова. Славетний шлях підкорювача космосу представлено в Державному політехнічному музеї при університеті окремою експозицією. 2006 року на території Політехнічного інституту встановлено пам'ятник.

Річниця Сергія Корольова зібрала на засідання круглого столу чимало особистостей, безпосередньо причетних до реалізації космічних програм і проектів колишнього СРСР та сучасної України: керівників підприємств і представників авіакосмічної галузі, науковців, ветеранів космодромів Байконур, Капустін Яр, Плесецьк.

З доповіддю "Пілотована космонавтика після Сергія Павловича Корольова" на круглому столі виступив льотчик-космонавт, двічі Герой Радянського Союзу Олександр Александров. Перший космонавт незалежної України, президент Аерокосмічного товариства, Герой України Леонід Каденюк ознайомив присутніх з доповіддю "Сергій Корольов — основоположник практичної космонавтики". Про історію присвоєння імені Сергія Корольова київському заводу "Радіоприлад" розповів голова правління відкритого акціонерного товариства "Меридіан" імені С.П. Корольова (таку назву тепер носить це підприємство).

Також Наталія Сергіївна Корольова завітала до Національної академії наук України, де відбулася її зустріч з президентом НАН України Борисом Євгеновичем Патеном.

Людство шанує пам'ять Піонера Космосу. Його іменем назване місто, вулиці понад 40 країн світу, науково-дослідні судна, високогірний пік на Памірі, перевал на Тянь-Шані, кратер на Місяці й мала планета.

Використана література

1. Вулиці Києва: довідник/ за ред. А.В. Кудрицького. – К.: Українська енциклопедія, 1995.
2. Головний конструктор// Київський політехнік, 2007, – № 1 (<http://kpi.ua/files/701.pdf>).
3. Корольов - ікар з підпаленим крилом// <http://tsikave.ostriv.in.ua/publication/code-1e439c9de267>.
4. Корольов і Україна. Ракетно-космічні сторінки // <http://www.nkau.gov.ua/nsau/newsnsau.nsf/HronolU/95D49F659C06B7DDC22580A60029AB98?OpenDocument&Lang=U>.
5. Семочко А. Сергій Корольов. Крок за кроком – назустріч мрії// <http://lagoda.org/uk/publications/articles/21-sergey-korolyov>.
6. Черкаська Г. Космічний геній Сергій Корольов// <http://www.uamodna.com/articles/kosmichnyy-don-zhuan>.
7. Шлях до зірок головного конструктора починався в Україна// Світ. – 2017. – № 1 – 2. – С. 1,3.